

Dějepisná olympiáda
51. ročník, 2021/2022
Krajské kolo – zadání II. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení:

Tematické zaměření ročníku: „**Šlechta v proměnách času**“.

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **80 bodů**.

Úkol č.1

A. Rod Schwarzenbergův vlastnil celou řadu významných staveb. Na obrázcích vidíte čtyři z nich. Jedna z nich se nenachází na území dnešní České republiky. Zakroužkujte její číslo.

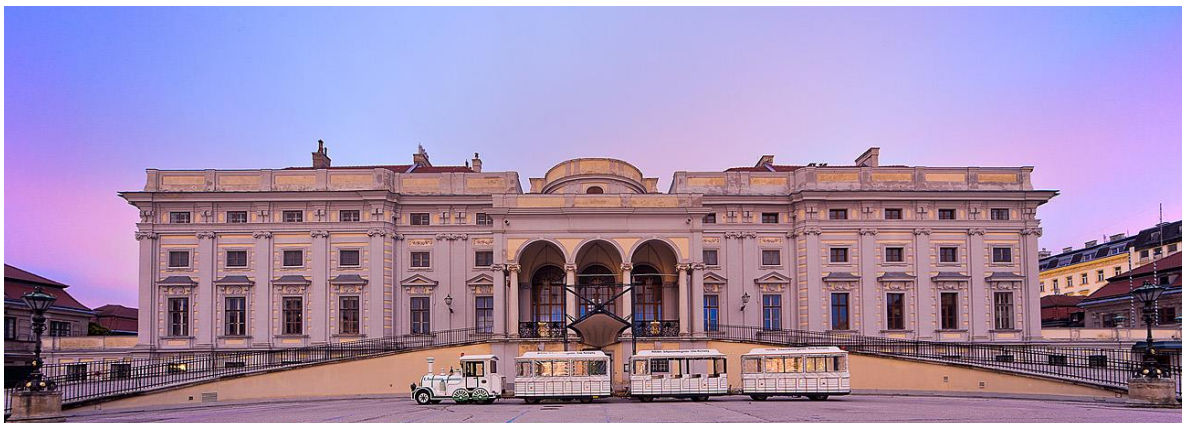
1

2

3

4

1

B. Napište jméno města, v němž se vámi vybraná stavba nachází: _____

1	
---	--

C. K čemu tato stavba Schwarzenbergům sloužila?

- a) Bylo to reprezentativní letní sídlo se zahradami.
- b) Bylo to zimní reprezentativní sídlo s několika dvory.
- c) Byl to městský palác k celoročnímu pobytu pro Schwarzenbergy a jejich hosty.
- d) Byl to palác ke krátkým pobytům v zimním období pro šlechtické plesy.

1	
---	--

Úkol č. 2

Ke zkoumání života šlechty nám mimo jiné pomáhají četné ego-prameny.

A. Z nabízených možností vyberte dvě definice, které pojem ego-pramenů nejlépe vystihují.

- a) Jsou to prameny zamýšlející se nad psychologickými otázkami současníků, popisují stav bádání.
- b) Vznikají na univerzitní půdě a popisují postavení jednotlivých vyučujících mezi sebou i postavení mezi učiteli a žáky a dobovou prestiž jednotlivých škol všech věkových stupňů.
- c) Jde o filozofické traktáty psané v ich-formě, které popisují stavy lidské mysli při různých mezilidských setkáních.
- d) Jsou to většinou písemné prameny soukromé povahy týkající se osobních událostí a životních zkušeností dané osoby.
- e) Buď vznikly činností dané osoby, nebo osobu popisují, vyjadřují její pocity a myšlenky.

1	
---	--

B. Z nabídnutých pramenů vyberte dva, které ego-prameny nejsou.

Nabídka: Vysvědčení z první třídy, deník, vlastní komentář v knize modliteb, poznámka pod čarou v odborné literatuře, závěť, sešitek vlastních příjmů a výdajů, autobiografie, žebříček nejlepších škol v daném roce, vlastnoruční poznámky o úloze učitele do knihy o vzdělávání, rukopis vědeckého traktátu se škrty a poznámkami.

2	
---	--

Úkol č. 3

Barokní šlechtic se snažil dokázat svou urozenost mnoha způsoby, jedním z nich bylo vyzdvihování křesťanských kořenů rodu. Vyberte výroky, které odpovídají smýšlení té doby a mohli byste je jako barokní šlechtic žijící na našem dnešním území úspěšně použít na důkaz, že váš rod vždy zastával křesťanskou víru.

- a) Můj rod je velmi starobylý a vážený, praděd mého praděda byl totiž pravnukem strýce svaté Ludmily, jsme tedy opravdoví křesťané.
- b) I můj rod je velmi vážený a starobylý, koluje v nás krev samotného praotce Čecha a knížete Přemysla, máme to podložené rodokmenem.
- c) To zakladatel mého rodu přišel do Čech s Ottou I., aby pomstil smrt svatého Václava, jak se na obránce víry sluší a patří.
- d) I v mém rodě jsou hrdinní obránci víry, můj praděd položil život, aby za krále Zikmunda mohla vstoupit v platnost pražská kompaktáta neboli čtyři artikuly pražské.

3	
---	--

Úkol č. 4

V tabulce je 10 jmen šlechticů. Přiřaďte ke každému z nich alespoň dvě jména panovníků či prezidentů, kteří byli jejich současníky (k některým dlouhověkým šlechticům lze přiřadit jmen více než dvě). Pro snazší orientaci v čase jsou některá jména předvyplněna. Každé jméno panovníka či prezidenta můžete přiřadit vícekrát.

Jméno šlechtice	Jméno panovníka nebo prezidenta
Rudolf Stadion -Warthausen	Ferdinand V.;
Franz Georg Karl hrabě von Metternich	Leopold II.;
František Antonín Špork	Karel VI.;
Rudolf z Liechtensteina	
Alfréd III. Windischgrätz	Karel I.;
Jindřich František Mansfeld	Leopold I.;
Felix Schwarzenberg	Ferdinand V.;
Ferdinand Špork	Karel I.;
Adolf Schwarzerberg	Karel I.;
Jiří Jan Jindřich Buquoy	Ferdinand V.;

Seznam jmen k přiřazení:

Ferdinand III., Leopold I., Josef I., Karel VI., Marie Terezie, Josef II., Leopold II., František II. (resp. později František I. Rakouský), Ferdinand V., František Josef I., Karel I., T. G. Masaryk, Emil Hácha, Edvard Beneš, Klement Gottwald.

max.13	
--------	--

Úkol č. 5

Podle nařízení z roku 1714 ten, kdo byl měšťanem českého města a získal nově šlechtický titul, byl při sčítání lidu stále počítán mezi měšťany a nemohl se účastnit zemského sněmu. Vyberte dvě podmínky, které musel splnit, aby byl počítán mezi šlechtice.

- a) Musel si pořídit rozsáhlé služebnictvo.
- b) Musel si nechat sestavit rodokmen a namalovat erb.
- c) Musel získat rytířský (deskový) statek.
- d) Musel získat záruku své bezúhonnosti od jiného šlechtice.
- e) Musel se vzdát svého měšťanského povolání.
- f) Musel si pořídit odpovídající garderobu.
- g) Musel před zemským sněmem prokázat svou prestiž.

2	
---	--

Úkol č. 6

A. Jedním z nejprestižnějších řádů, který mohl šlechtic v zemích Habsburské monarchie získat, byl Řád zlatého rouna. Obvykle byl udělován za mimořádné zásluhy příslušníkům té nejvyšší šlechty. Ovšem v roce 1732 byl císařem Karlem VI. propůjčen teprve desetiletému Josefu I. Adamovi ze Schwarzenbergu. Proč to bylo možné? Vyberte jednu odpověď.

- a) Když Karel VI. na lovu spadl z koně, Josef mu i přes nepříznivé povětrnostní podmínky přivedl pomoc a zachránil mu tak život. Řád byl vyjádřením vděčnosti a potvrzením mimořádné statečnosti.
- b) Josef byl levobočkem Karla VI. a udělením Řádu jej císař uznal za vlastního.
- c) Josef ve střeleckém turnaji ve Francii porazil všechny tehdejší favority. Jeho vítězství bylo mimořádnou senzací. Řád získal za šíření slávy Habsburské monarchie.
- d) Karel VI. na lovu omylem zastřelil Josefova otce a cítil se proto zodpovědný za Josefovův osud. Řád byl tak trochu omluvou.
- e) Každý prvorozený syn rodu Schwarzenbergů získal Řád automaticky. Jeho udělení Josefovi tedy nebylo nic výjimečného.

1	
---	--

B. Z nabízených osobností vyberte jednoho šlechtice, který Řád zlatého rouna také získal.

a)

kníže Otto Windischgrätz

b)

hrabě Kristián Kryštof Clam-Gallas

c)

hrabě Johann Filip Stadion

2	
---	--

Úkol č. 7

A. K medailonkům významných šlechticů správně přiřaďte jejich jména. Dvě šlechtičny z nabídky nevyužijete.

a) Kousek od Nových Hradů bývala naše obora a bažantnice. Celý kraj jsem si zamilovala, a proto jsem vydala několik nařízení ke zvelebení a úpravě tohoto okolí na přírodní park. Tehdy se jmenoval Vallancherie, dnes se celé údolí jmenuje po mně. Prikázala jsem vysázet cizokrajné dřeviny, upravovat keře, zřídit malé soukromé lázně... Trávila jsem tu letní měsíce, než jsme si poblíž postavili nové rodové sídlo. Můj manžel mě v konání podporoval a synovec se mým činem inspiroval, když v roce 1858 nechal zřídit jednu z nejstarších přírodních rezervací.

b) Milovala jsem umění. Učila se kresbě a malbě, hrála v amatérském divadle a pořádala filosofické salóny. Ještě v mládí jsem se seznámila s dílem Jeana Jacquese Rousseaua, který byl chráněncem mého otce. Jeho spisy mě uchvátily a já se díky nim rozhodla své děti vychovávat podle nejnovějších vědeckých poznatků. Dokonce jsem je i sama kojila, což v mých kruzích nebylo příliš běžné. Ale vyplatilo se to a s dětmi jsme měli nádherné pouto. Můj život bohužel ukončil tragický požár na plese v Paříži, konaný v roce 1810 při příležitosti zasnub Napoleona Bonaparte.

c) Svůj život jsem zasvětila péči o děti, o charitu a o manžela, kterého jsem podporovala a doprovázela na cestách. Vzorem mi byla moje maminka. Byla to velmi pokroková dáma, ale bohužel zemřela tragickou nehodou, na které i já cítím díl vinny. I můj život ukončila v roce 1848 tragédie, ta zůstává dodnes nevyřešená. Z mého zastřelení byl obviněn nějaký pražský student. Ovšem obvinění proti němu bylo staženo, když se prokázalo, že kulka z jeho zbraně nemohla být ta, která mě zabila. Bylo to první použití soudní balistické metody v dějinách kriminalistiky.

A – kněžna Paulina ze Schwarzenbergu

B - kněžna Marie Eleonora Windischgrätz

C - hraběnka Anna Kateřina Šporková

D - hraběnka Marie Terezie Buquoy

E - Hraběnka Paulina Klementina Metternich

Správné odpovědi:

medailonek **a)** – portrét

medailonek **b)** – portrét

medailonek **c)** - portrét

3	
---	--

B. O kterou přírodní rezervaci, která je jednou z nejstarších v Evropě, se v medailonku a) jedná?

Napište její název: _____

2	
---	--

Úkol č. 8

V roce 1781 vydal Josef II. Patent o zrušení nevolnictví. Předcházely mu dlouhé debaty a úvahy o legitimitě vrchnostenské správy, které pokračovaly i po jeho vydání. Z nabízených dvojic tvrzení zakroužkujte vždy to, které je o šlechtě a nevolnících pravdivé.

a) Tvrzení 1:

O poddanských otázkách často psali šlechtici disertační práce na Karlo-Ferdinandově univerzitě, ale po ukončení studia se k nim už nevyjadřovali.

Tvrzení 2:

K poddanským otázkám se veřejně vyjadřoval téměř každý šlechtic, ať už prostřednictvím novinových článků či vystoupení na zemském sněmu.

b) Tvrzení 1:

K otevření veřejných debat o nevolnictví došlo mezi šlechtou až po velkém hladomoru z roku 1772, šlechta se spíše klonila ke zmírnění zatížení venkova.

Tvrzení 2:

K otevření veřejných debat o nevolnictví došlo poté, co kníže Karel Egon Fürstenberg v roce 1772 zveřejnil své pamětní spisy, ve kterých tvrdé podmínky nevolnictví obhajoval, a většina šlechty se postavila na jeho stranu.

c) Tvrzení 1:

V roce 1779 rytíř František Antonín Raab založil Spolek pro ochranu majetku šlechty, ve kterém prosazoval celistvost panství a navrhoval podmínky, za kterých jej měli poddaní pomáhat obhospodařovat. Tuto reformu, tzv. raabizaci, zavedl, když jej v roce 1783 Josef II. jmenoval ředitelem komorních statků v Čechách.

Tvrzení 2:

V roce 1779 založil hrabě Jan Nepomuk Buquoy systém péče o chudé s názvem Spolek pro lásku k bližnímu. Díky tomu se v roce 1783 stal z nařízení Josefa II. prezidentem Komise pro nadace a „Spolky“ zakládal po celé monarchii.

d) Tvrzení 1:

Obecně by se dalo říci, že šlechta Patent o zrušení nevolnictví tolerovala, až podporovala. Vydání patentu nevzbudilo žádné velké bouře z její strany.

Tvrzení 2:

Protože šlechta si přála pouze zmírnění podmínek nevolníků, vyvolal Patent o zrušení nevolnictví její velkou nevoli. Většina šlechticů označila Josefa za arogantního, a dokonce se začaly objevovat pamflety za znovuzavedení nevolnictví.

Úkol č. 9

Koncem 18. století právník a statistik Josef Antonín Riegger shrnul rozdělení šlechtických titulů, které se v tu dobu používaly v Čechách. Z nabízených možností je podle jeho rozdělení doplňte správně do schématu (políčka c)–h)) tak, aby ti nejurozenější byli na nejvyšším políčku. Pozor, některé možnosti nevyužijete.

K oběma sloupcům přiřaďte nadpisy (políčka a); b)), zda se podle Rieggera jedná o nižší, či vyšší šlechtu.

a)	šlechta
----	---------

b)	šlechta
----	---------

c)

h)

d)

e)

f)

g)

Možnosti: baron, rytíř, svobodný pán, hrabě, zeman, vikomt, nově nobilitovaný šlechtic, vladyka, vévoda, kníže, lord.

4	
---	--

Úkol č. 10

Jedním z významných českých politiků byl Jiří Jaroslav Clam-Martinic (1826–1887). Prosazoval samosprávnost jednotlivých zemí a zasazoval se o tzv. zásady českého konzervatismu, tedy že žádné státoprávní rozhodnutí říšského parlamentu a vlády nesmí ohrozit historické právo zemí Koruny české.

Naproti tomu jeho synovec, také politik, Jindřich Karel Clam-Martinic (1863–1932) během první světové války odsuzoval snahy Čechů na odtržení od monarchie a po vzniku republiky byl spíše smýšlení proněmeckého.

Označte zakroužkováním, který z těchto pánů mohl, vzhledem ke svým postojům, spíše:

a)	Přátelit se s Františkem Ladislavem Riegrem.	Jiří X Jindřich
b)	Usilovat o osamostatnění české univerzity v Praze.	Jiří X Jindřich
c)	Vzdát se mandátu poslance na protest proti Únorové (Schmerlingově ústavě).	Jiří X Jindřich
d)	Rezignovat na svůj post, když se mu nepodařilo prosadit rozdělení Čech na správní kraje české a německé.	Jiří X Jindřich
e)	Obávat se přísnějšího průběhu pozemkové reformy.	Jiří X Jindřich
f)	Získat čestné občanství města Kladna.	Jiří X Jindřich
g)	Dožít v Rakousku v ústraní jako předseda Spolku katolické šlechty.	Jiří X Jindřich
h)	Přemýšlet nad tím, jak moc je ve svých názorech mezi Rakouskou šlechtou osamocený.	Jiří X Jindřich
i)	Dosáhnout udělení Řádu zlatého rouna.	Jiří X Jindřich

Úkol č. 11

Jsem potomek starého knížecího rodu. Co bych mohl podle zákona z roku 1918 ve 20. letech dělat?

§1

Šlechtictví a řády, jakož i veškerá z nich plynoucí práva se zrušují, rovněž tak tituly, pokud byly udělovány jako pouhá vyznamenání. V platnosti zůstávají takové tituly, na které lze splněním předepsaných podmínek nabytí právního nároku (titul doktorský, inženýrský atd.), pak tituly, jež vyjadřují skutečně zastávanou úřední hodnost, a vyznamenání udělovaná vysokými školami (čestné doktoráty a pod.).

Bývalí šlechtici nesmějí užívatí svého rodného jména s přídomkem nebo dodatkem vyznačujícím šlechtictví.

- a) mohl bych provozovat právnickou praxi
- b) být projektantem pražské stavitelské firmy
- c) nosit řád Zlatého rouna při významných událostech
- d) mít na vizitce doktorský titul
- e) na svém zbytkovém velkostatku vyžadovat robotní povinnosti od svých poddaných
- f) dosáhnout akademického vzdělání

Úkol č. 12

4	
---	--

Od roku 1918 proběhlo v nově vzniklém Československu několik pozemkových reforem. Přečtěte si úryvek z projevu Aloise Rašína, který na toto téma pronesl koncem roku 1920, a odpovězte na následující otázky. Správné odpovědi zakroužkujte – v části B. jsou správné odpovědi 2, v ostatních částech jedna.

„Pozemkový úřad, pověřený největším dílem, které náš stát čekalo, největším dílem, kterým jsme měli napravit vše, co udělali Habsburkové po bitvě na Bílé hoře, kterým jsme měli vrátit zase půdu národu svému. Když Habsburkové chtěli vládnouti českému národu, poraženému na Bílé hoře, vzali mu půdu [...] To byl veliký, úžasný úkol, na který jsme myslili v dobách, kdy jsme myslili na svou samostatnost. Čekali jsme, že chceme-li vrátiti vládu věcí svých do rukou českého národa, nejdříve musíme vrátit mu půdu.“

A. Jaký vztah má Alois Rašín k pozemkové reformě?

- a) Považuje ji za něco zcela nepřijatelného.
- b) Považuje ji za jeden ze stěžejních úkolů vlády.
- c) Považuje ji za samostatnou akci pozemkového úřadu, se kterou nemá nic společného.

B. Jak Rašín popisuje důvody, které k pozemkové reformě vedly?

- a) Habsburkové se snažili napravit své chyby a zajistit Čechům samostatnost.
- b) Habsburkové dlouhodobě utiskovali Český národ.
- c) Československá vláda chtěla ukončit pobělohorské utrpení.

C. Jak dlouho byla pozemková reforma připravovaná?

- a) Bylo to impulsivní rozhodnutí těsně po vzniku Československa.
- b) Politici usilující o samostatnost ČSR pomýšleli již dříve na nutnost reformy.
- c) Reformu připravovali již Habsburkové a Češi ji přijali do své legislativy.

D. Na které dílo odkazuje slovy „chceme-li vrátiti vládu věcí svých do rukou českého národa“?

- a) Kšaft umírající matky Jednoty bratrské od J. A. Komenského.
- b) Deklarace v textu vestfálského míru od hraběte Maximiliana von Trauttmansdorff.
- c) Miscellanea historica regni Bohemiae od Bohuslava Balbína.

Úkol č. 13

Prohlédněte si připojenou tabulku a rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda platí (zaškrtněte ANO) či nikoliv (zaškrtněte NE).

Výsledky první pozemkové reformy do konce roku 1932 (zemědělská půda)

Výměra přidělené půdy a počet nabyvatelů	MJ	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Celý stát
Pozemkové reformě k dispozici	ha	546 937	212 713	504 120	1 263 770
Noví majitelé získali	ha	378 628	133 689	311 981	824 298
	%	69,2	62,8	61,9	65,2
Vlastníkům propuštěno ze záboru	ha	138 130	76 154	170 007	384 291
	%	25,3	35,8	33,7	30,5
Koncem roku 1932 zbývalo v záboru	ha	30 179	2 870	22 132	55 181
	%	5,5	1,4	4,4	4,3
Celkový počet nabyvatelů		254 310	136 782	200 021	591 113
z toho drobní přidělci		252 757	136 227	198 378	587 362
Drobní přidělci získali půdy	ha	269 713	101 058	240 533	611 304
	%	71,2	75,6	77,1	74,1
Počet utvořených zbytkových statků		1 268	369	530	2 167
Zbytkové statky získaly půdy	ha	99 329	30 539	57 656	187 524
Velikost vzniklého zbytkového statku	ha	77,3	93,6	108,8	86,5
Půda přidělená jiným větším objektům včetně půdy zestátněné	ha	9 586	2 092	13 792	43 470
Průměrná výměra zemědělské půdy získané drobným nabyvatelem	ha	1,07	0,74	1,21	1,04

Pramen: Němec, J., 2004

Více jak polovina zabrané zemědělské půdy získala v Čechách a na Slovensku nové majitele.
ANO – NE

Po pozemkové reformě vzniklo na Slovensku více zbytkových statků než v Čechách.
ANO – NE

Drobní přidělci získali více jak 70 % půdy na Moravě a ve Slezsku.
ANO – NE

Více jak 90 % nabyvatelů půdy v ČSR tvořili drobní přidělci.
ANO – NE

Průměrná výměra zemědělské půdy drobných přidělců na Moravě byla méně než 1 ha.
ANO – NE

Na konci roku 1932 zbývalo v českých zemích více jak 9 % půdy k přidělu.
ANO – NE

6	
---	--

Úkol č. 14

Na základě textu rozhodněte o každém z tvrzení, zda z textu vyplývá (zakroužkujte ANO), či nikoliv (zakroužkujte NE).

„Zatímco ve 20. letech byla ujišťování šlechty o oddanosti českému národu strategickým nástrojem obrany před pozemkovou reformou, v polovině 30. let se už šlechta nehlásila k češství ze zhora materiálních důvodů. Byla to spíše součást širšího evropského trendu 30. let, kdy ztráta orientace vyvolaná hospodářskou krizí a následný politický chaos vedl k ideologizaci politického života v míře od vzniku masové politiky nevídané.“

České vlastenectví šlechty ve 20. letech mělo ryze materiální důvody.	ANO – NE
Důvodem proměny přístupu šlechty ve vztahu k republice byla obava z války.	ANO – NE
Podle textu přispěla hospodářská krize k masovému zájmu o národ.	ANO – NE
Ve třicátých letech se češství stalo součástí ideologizace politického života.	ANO – NE

4

Úkol č. 15

Rezistence vůči nacistické okupaci měla různé podoby. Od aktivního zapojení se až po pasivní formu. Vyberte z nabízených možností ty, které lze označit právě jako pasivní formu rezistence vůči okupantovi.

- a) členství ve Vlajce
- b) finanční podpora Akce národní obrody
- c) poslech zahraničního rozhlasu
- d) činnost ve správně Kuratoria pro výchovu mládeže
- e) řízením se v práci nepsaným heslem „PP“

4

Úkol č. 16

Do protinacistického domácího či zahraničního odboje se aktivně zapojila celá řada příslušníků šlechty. Přečtěte krátké medailonky. Ke každému z medailonků dopište celé jméno šlechtice, kterého se týká.

- a) Jeho krycí jméno bylo mimo jiné Bedrník, udržoval osobní kontakt s prezidentem Emilem Háchou, byl popraven na sklonku války v Malé pevnosti Terezín.

Jméno šlechtice: _____

- b) Byl hlavním autorem prohlášení české šlechty ze září 1939, patřil mezi ty, kdo udržovali spojení s londýnskou exilovou vládou. Aktivně se zapojil do pražského květnového povstání.

Jméno šlechtice: _____

- c) Aktivně se účastnil odboje v rámci odbojové skupiny Persifal, promasarykovsky a vlastenecky založený člověk.

Jméno šlechtice: _____

- d) V šlechtických kruzích jej označovali jako „rudého prince“, „čistého republikána“. Byl platným členem diplomatické mise v Londýně, díky němu se otevřely československé diplomacii dveře k britské aristokracii.

Jméno šlechtice: _____

8	
---	--

80	
----	--

Rozřazovací otázka

Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda platí (zaškrtněte ANO) či nikoliv (zaškrtněte NE).

1. Tzv. Metternichovský systém označovaný také jako Koncert velmocí fungoval až do roku 1918
ANO – NE
2. O stavbu Schwarzenberského kanálu se zasloužil Josef Jan Schwarzenberg v roce 1789.
ANO – NE
3. Iniciátorem Prohlášení členů starých rodů vzhledem k nedotknutelnosti území Českého státu ze září 1938 byl František Antonín Thun- Hohenstein.
ANO – NE
4. Stadionova ústava z roku 1849 byla zrušena tvz. Silvestrovskými patenty 1851.
ANO – NE
5. O Alfrédu Windischgrätzovi se tvrdí, že pro něj člověk začínal arcivévodou.
ANO – NE
6. Jedním z tvůrců zákona o zrušení šlechtických titulů za první republiky byl prof. František Weyr.
ANO – NE
7. Mezi přívržence Henleinova hnutí patřil bezpochyby i Ulrich Kinský.
ANO – NE
8. V protektorátní vládě gen. Eliáše bychom našli i příslušníka šlechtického rodu.
ANO – NE
9. Styčným důstojníkem československých jednotek na Blízkém východě pod velením plk. Karla Klapálka byl Eduard Lobkowicz.
ANO – NE
10. Členem Kuratoria pro výchovu mládeže byl i příslušník rodu Kinských.
ANO – NE